

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЧНИЙ
КАФЕДРА БІОЛОГІЇ ЛІСУ, МИСЛИВСТВОЗНАВСТВА ТА ІХТІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ ЕКОЛОГІЇ І ЗООЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан біологічного факультету

_____ Л.О. Омелянчик
(підпис) (ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 2019 р.

Заповідна справа

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки _____ бакалаврів
(назва освітнього ступеня)

спеціальності _____ 101 «Екологія»
(шифр, назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування»
(назва)

Укладач Лебедева Н.І. канд. біол. наук, доц.

Обговорено та ухвалено на засіданні
кафедри біології лісу, мисливствознавства та
іхтіології

Протокол №__ від «__» _____ 2019 р.
Завідувач кафедри біології лісу,
мисливствознавства та іхтіології

_____ В.І. Домніч

Ухвалено науково-методичною радою
біологічного факультету

Протокол №__ від «__» _____ 2019 р.

Голова науково-методичної ради
біологічного факультету

_____ В.В. Перетяцько

кафедри загальної та прикладної екології і
зоології

Протокол №__ від «__» _____ 2019 р.
Завідувач кафедри загальної та прикладної
екології і зоології

_____ О.Ф. Рильський

2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 10 Природничі науки	нормативна	
Розділів – 2	Спеціальність 101 «Екологія»	Цикл професійної підготовки	
Загальна кількість годин – 120 год.		Рік підготовки:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год. самостійної роботи студента – 5 год.	Освітньо-професійна програма «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»	Лекції	
		30 год.	-
		Практичні	
	14 год.	-	
	Рівень вищої освіти бакалаврський	Самостійна робота	
		76 год.	-
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Заповідна справа» є надання майбутнім фахівцям-екологам комплексу знань про екополітичні, теоретичні та практичні основи, нормативно-правове, наукове та інституційне забезпечення заповідної справи та формування в них навиків із охорони та управління об'єктами і територіями природно-заповідного фонду та екомережі, їх створення та розширення. Ця дисципліна знайомить студентів із міжнародними принципами, підходами та національними законодавчими і нормативними основами охорони природи, збалансованого природокористування з метою гармонізації відносин в системі «суспільство-природа». Вона несе екоцентричну функцію та сприяє формуванню у студентів системного екологічного мислення та екологічної свідомості.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Заповідна справа» є:

- мотивувати необхідність заповідання та визначити поняття про місця заповідної справи в сучасній природоохоронній діяльності в контексті концепції збалансованого розвитку;
- ознайомити з історією розвитку заповідної справи в Україні і світі та еволюцією підходів до збереження природи;
- розкрити основні форми функціонування об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), їх значення для збереження біотичного різноманіття та підтримки біогеохімічних циклів;
- скласти уяву про сучасний стан, загальні принципи формування мережі об'єктів, територій та акваторій ПЗФ, їх класифікацію, а також про формування екомереж;
- ознайомити студентів з основними нормативно-правовими актами
- в галузі заповідної справи в. світі та У країні (конвенціями, кодексами, законами, указами та ін.);
- сформуванню у студентів вміння застосовувати набуті знання для наукового обґрунтування створення об'єктів та територій ПЗФ та управління ними, а також про систему їх інституційної підтримки як галузі діяльності;

– закласти розуміння специфіки наукових досліджень, моніторингу, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності об'єктів-установ ПЗФ.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей), які характеризуються:

- здатністю демонструвати поглиблені знання з природничих наук;
- екологічною грамотністю;
- базовими знаннями природоохоронного права та здатністю забезпечувати виконання норм чинного законодавства України;
- базовими знаннями правових основ у галузі природокористування України;
- здатністю використовувати професійно-профільні знання для розробки методичних та нормативних документів з охорони природи та створення природоохоронних територій;
- здатністю планувати та проводити заходи щодо оцінки стану та охорони природного середовища.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати: етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи; екосистемні функції заповідних територій та їх роль щодо збалансованого розвитку; чинне міжнародне і національне природоохоронне законодавство в сфері заповідної справи; принципи збереження, відновлення та розширення територій та об'єктів ПЗФ; класифікацію об'єктів та організацію управління системою ПЗФ; принципи формування національної, регіональних та локальних екомереж, загальні поняття про Всеєвропейську екомережу і відповідні нормативно-правові документи; підходи до організації охорони, наукових досліджень, ведення Літопису природи, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ;

вміти використовувати знання заповідної справи та особливості формування екомережі для збереження ландшафтного та біорізноманіття; обґрунтувати доцільність заповідання нових територій на основі даних про географічний, екосистемний та економічний стан території з використанням відповідних критеріїв створення заповідних територій; розробляти схему оптимізації ПЗФ окремого регіону згідно вимог законодавства, користуючись еколого-економічними показниками стану території; використовувати принципи заповідання територій; розробляти проекти організації території об'єктів ПЗФ; проводити наукові дослідження в заповідних екосистемах, організовувати еколого-освітню, просвітню, рекреаційну діяльність та громадський контроль.

Міждисциплінарні зв'язки: у системі підготовки висококваліфікованих фахівців спеціальності «Екологія» навчальна дисципліна «Заповідна справа» є складовою нормативної частини навчального плану. Ця дисципліна охоплює широке коло питань щодо засад заповідної справи, природоохоронного законодавства, проблем заповідання природних екосистем та ландшафтів, створенням мережі природно-заповідних територій, забезпеченням охорони автохтонних флористичних та фауністичних угруповань, напрямків та темпів історичних змін біоти. Курс надає загальне уявлення про заповідну справу в Україні з огляду на проблеми створення екологічної мережі та збалансованого природокористування. Дисципліна «Заповідна справа» є базовою для засвоєння професійно-спрямованих дисциплін, а компетентності, сформовані у студентів під час її вивчення, у подальшому використовуються також для проходження навчальних та виробничих практик.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Науково-теоретичні та організаційно-правові засади заповідної справи

Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень

Сутність природно-заповідної справи. Заповідна справа як наукова дисципліна. Поняття та зміст заповідної справи. Мета, завдання, об'єкт та предмет заповідної справи. Значення заповідних територій та об'єктів у збереженні біологічного різноманіття. Піонери і фундатори заповідної

справи в Україні. Історія заповідної справи. Ідеології природно-заповідної справи. Етапи розвитку заповідної справи. Еволюція концептуальних засад охорони природи: заповідники, Червона книга, Зелена книга, поліфункціональні об'єкти (парки, біосферні резервати). Стан та перспективи заповідної справи в Україні та світі.

Тема 2. Заповідна справа у контексті збереження біологічного різноманіття

Збереження біорізноманіття як наукова і практична проблема. Основні поняття про біологічне і ландшафтне різноманіття. Рівні біорізноманіття (генетичний, видовий, екосистемний). Закономірності видового різноманіття. Біота: аборигена та адвентивна. Таксономічні та зоогеографічні релікти. Екосистеми: природні, квазіприродні та антропогенні. Основні причини втрати біологічного різноманіття. Темпи зміни флори і фауни. Зменшення таксономічної ємності угруповань, концепція зпустелювання. Необхідність збереження регіонального та глобального біологічного і ландшафтного різноманіття. Наукове забезпечення збереження біологічного і ландшафтного різноманіття. Показники та індикатори біорізноманіття. Методи та система оцінки різноманіття.

Тема 3. Правове забезпечення заповідної справи в Україні

Поняття, об'єкти та джерела екологічного права. Предмет, принципи та функції екологічного права. Органи державного управління в екологічній сфері, їх завдання та функції. Органи спеціального державного управління в екологічній сфері, їх завдання та функції. Правове забезпечення заповідної справи в Україні. Джерела природоохоронного права. Право та форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.

Тема 4. Міжнародне співробітництво України у галузі заповідної справи.

Основні аспекти міжнародного співробітництва в галузі заповідної справи. Міжнародні Конвенції: мета, завдання, основні принципи (Конвенції про збереження різноманіття, СІТЕС, Рамсарська, Боннська, Бернська конвенції та інші). Цільові (тематичні) міжнародні угоди, сутність та характеристика найголовніших з них. Історія та причини створення Червоних книг та Червоних списків. Охоронні категорії видів та популяцій ЧКУ та МСОП. Критерії внесення видів до Червоних книг. Охорона раритетних видів та раритетних угруповань. Таксономічна ємність екосистем. «Гарячі» території (місця високої концентрації раритетів) як основа розвитку мережі природоохоронних територій.

Тема 5. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Система природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Природоохоронна територія. Поняття про категорії природоохоронних територій. Заповідання та заповідні території. Критерії відбору заповідних територій. Міжнародна кваліфікація природоохоронних територій. Національна кваліфікація природоохоронних територій. Природні та штучно створені території та об'єкти ПЗФ. Території та об'єкти ПЗФ міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. Олігофункціональні та поліфункціональні території та об'єкти ПЗФ. Характеристика природоохоронних територій України. Відповідність категорій територій та об'єктів ПЗФ категоріям МСОП. Удосконалення категоріальної структури природно-заповідного фонду України.

Розділ 2. Організація заповідної справи в Україні

Тема 6. Сучасний стан, структура та зонально-регіональні особливості ПЗФ України та світу

Загальна характеристика природно-заповідного фонду України. Зонально-регіональний огляд природно-заповідних територій та об'єктів України. Природоохоронні території лісової, лісостепової і степової зон України. Заповідники та природні парки Карпат. Транскордонні природоохоронні території та об'єкти. Характеристика природно-заповідного фонду Запорізької області. Природоохоронні території світу.

Тема 7. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України

Управління в галузі організації, охорони та функціонування ПЗФ України. Завдання та функції Департаменту заповідної справи. Завдання та функції Департаменту охорони природних ресурсів. Державний облік біотичного різноманіття. Принципи ведення державних кадастрів рослинного та тваринного світу, об'єктів природно-заповідного фонду. Режими збереження екосистем. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний контроль за дотриманням встановленого режиму заповідних територій. Служба державної охорони природно-заповідного фонду України, її склад і повноваження. Громадський контроль за дотриманням природоохоронного режиму. Впровадження системи управління територіями та об'єктами ПЗФ з урахуванням вимог міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18000. Менеджмент екосистем.

Тема 8. Створення та проектування територій природно-заповідного фонду

Мета та завдання створення об'єктів природно-заповідного фонду. Резервування природних територій. Етапи створення територій природно-заповідного фонду. Проектування природно-заповідних територій після їх створення. Поліфункціональне значення заповідних екосистем та оптимізація їх охоронного режиму. Функції заповідних екосистем різних категорій та їх оцінка. Панбіоцентрична та панекосистемна тенденції розвитку заповідання та концепції біологічної стратегії охорони природи.

Тема 9. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій та екомережі України

Поняття про територіальну організацію ПЗФ. Функціональне зонування територій та об'єктів ПЗФ. Формування мережі природоохоронних територій. Структурні елементи та складові екомережі та їх характеристика. Території та об'єкти ПЗФ, як елементи національної екомережі. Реалізація Загальнодержавної програми формування екологічної мережі: концепція, основні засади створення, критерії і принципи формування екомережі України. Зв'язок національної екомережі з Панєвропейською екомережею. Території ПЗФ, що входять до складу основних широтних та меридіальних коридорів національної екомережі: Азово-Чорноморського, Степового, Галицько-Слобожанського, Поліського, Дніпровського, Дністровського, Карпатського та ін. Смарагдова смуга Європи, легені Європи та інші транскордонні ініціативи.

Тема 10. Правове регулювання використання природоохоронних територій України. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ

Пріоритет захисту території та пріоритет збереження. Території протекційної та консерваційної охорони. Тимчасові пріоритети. Загальний порядок використання та контролю територій та об'єктів ПЗФ. Наукові дослідження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відновлення екосистем та їх компонентів: покращання якості природних ділянок; адаптація режиму, в тому числі господарських заходів до потреб пріоритетних об'єктів охорони; створення нових природних ділянок; збільшення площі існуючих природних ділянок; створення нових популяцій окремих видів або їх активне збільшення в існуючих екотопах (реінтродукція). Літопис природи. Концепція збалансованого розвитку в контексті охорони природи. Сфери розвитку заповідної справи: еколого-правова, еколого-економічна, еколого-соціальна, природозахисна. Рекреаційна діяльність у межах природно-заповідного фонду. Збереження та відновлення етнічних традицій природокористування. Принципи і напрями розвитку екологічної освіти в установах природно-заповідного фонду України. Участь громадськості у природоохоронній діяльності. Види та склад правопорушень природоохоронного законодавства. Юридична відповідальність за правопорушення законодавства про природно-заповідний фонд. Порядок обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення природоохоронного законодавства. Порядок притягнення до відповідальності порушників природоохоронного законодавства. Правове регулювання зеленого туризму.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лек.	практик.	сам. роб.		лек.	практик.	сам. роб.
Розділ 1. Науково-теоретичні та організаційно-правові засади заповідної справи								
Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень	10	2	1	6				
Тема 2. Заповідна справа у контексті збереження біологічного різноманіття	14	4	2	8				
Тема 3. Правове забезпечення заповідної справи в Україні	13	4	1	8				
Тема 4. Міжнародне співробітництво України у галузі заповідної справи	11	2	1	8				
Тема 5. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	12	2	2	8				
Разом за розділом 1	60	14	7	38				
Розділ 2. Організація заповідної справи в Україні								
Тема 6. Сучасний стан, структура та зонально-регіональні особливості ПЗФ України та світу	11	2	1	8				
Тема 7. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України	13	4	1	8				
Тема 8. Створення та проектування територій природно-заповідного фонду	8	2	1	6				
Тема 9. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій та екомережі України	14	4	2	8				
Тема 10. Правове регулювання використання природоохоронних територій України. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	14	4	2	8				
Разом за розділом 2	60	16	7	38				
Усього годин	120	30	14	76				

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень	2	
2.	Заповідна справа у контексті збереження біологічного різноманіття	4	
3.	Правове забезпечення заповідної справи в Україні	4	
4.	Міжнародне співробітництво України у галузі заповідної справи	2	
5.	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	2	
6.	Сучасний стан, структура та зонально-регіональні особливості ПЗФ України та світу	2	
7.	Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України	4	

	Створення та проектування територій природно-заповідного фонду	2	
9.	Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій та екомережі України	4	
10.	Правове регулювання використання природоохоронних територій України. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	4	
Разом		30	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень	1	
2.	Заповідна справа у контексті збереження біологічного різноманіття	2	
3.	Правове забезпечення заповідної справи в Україні	1	
4.	Міжнародне співробітництво України у галузі заповідної справи	1	
5.	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	2	
6.	Сучасний стан, структура та зонально-регіональні особливості ПЗФ України та світу	1	
7.	Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України	1	
8.	Створення та проектування територій природно-заповідного фонду	1	
9.	Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій та екомережі України	2	
10.	Правове регулювання використання природоохоронних територій України. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	2	
Разом		14	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень	6	
2.	Заповідна справа у контексті збереження біологічного різноманіття	8	
3.	Правове забезпечення заповідної справи в Україні	8	
4.	Міжнародне співробітництво України у галузі заповідної справи	8	
5.	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	8	
6.	Сучасний стан, структура та зонально-регіональні особливості ПЗФ України та світу	8	
7.	Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України	8	
8.	Створення та проектування територій природно-заповідного фонду	6	
9.	Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій та екомережі України	8	
10.	Правове регулювання використання природоохоронних територій України. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	8	
Разом		76	

Індивідуальне завдання

Відповідно до освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки бакалаврів із дисципліни «Заповідна справа» самостійна є невід'ємною складовою навчального процесу, під час виконання якого студент має виявити знання теоретичних положень та набуті практичні навички.

Індивідуальне завдання виконується у формі *науково-аналітичного завдання* за напрямом «Наукове обґрунтування на резервування чи заповідання природних територій» (Методичні вказівки до виконання індивідуального завдання представлено у навчально-методичному комплексі дисципліни та розміщено у системі електронного забезпечення навчання ЗНУ.

8. Види контролю і система накопичення балів

Визначення рівня знань, умінь і навичок засвоєних студентом з навчальної дисципліни здійснюється у формі поточної та підсумкової атестації.

Розподіл балів, які отримують студенти за системою накопичення

№ п/п	Види контрольного заходу / кількість контрольних заходів / кількість балів		Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Поточна атестація	Виконання практичних завдань (під час проведення практичних занять)	10	4	40
2		Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділ 1</i> (проводиться в електронному (тестування) вигляді)	1	10	10
3		Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділ 2</i> (проводиться в електронному (тестування) вигляді)	1	10	10
4	Підсумковий контроль екзамен	Науково-аналітичне завдання	2	20	20
		Контрольне тестування за вивченим матеріалом курсу (проводиться по завершенню вивчення курсу в електронному (тестування) вигляді)		20	20
Усього			12		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Поточна атестація – орієнтована на визначення рівня оперативного засвоєння студентами теоретичного матеріалу та набуття практичних навичок. Виконання студентом завдань поточного контролю є обов'язковим етапом вивчення дисципліни.

Формами поточного контролю є: виконання студентами тестових завдань із певної теми; усне опитування під час проведення практичних занять, перевірка і захист практичних завдань.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на практичних заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Терміни заходів поточної атестації:

- виконання тестових завдань із певної теми – впродовж тижня напередодні практичного заняття;
- перевірка і захист практичних завдань – впродовж тижня після практичного заняття;
- контрольне тестування (в електронному вигляді) із кожної атестації – впродовж тижня певної поточної атестації.

Результат виконання і захисту практичних завдань оцінюється окремо за такою шкалою:

- 4 бали – всі завдання виконані повністю без помилок; студент демонструє: глибокі знання програмного матеріалу, а також основної й додаткової літератури, чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками, передбаченими програмою дисципліни, вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у засвоєнні навчального матеріалу;
- 3 бали – завдання виконані повністю без суттєвих помилок; студент демонструє: системне знання програмного матеріалу та основної літератури, володіння понятійним апаратом, методами та методиками, передбаченими програмою дисципліни, вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій;
- 2 бали – завдання певної роботи виконані без суттєвих помилок; студент демонструє: володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу, володіння необхідними методами та методиками, передбаченими програмою, вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок;
- 1 бал – більше 30 % завдань виконані частково або неправильно; студент демонструє значні прогалини у знаннях основного та обізнаний із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методиками, передбачені програмою дисципліни, використовуються неправильно. Виконання роботи не зараховується і повертається студенту на доопрацювання.

Складання тестів (0-10 балів, оцінювання автоматичне у системі moodle)

Тест із кожної теми та контрольної роботи складається з завдань трьох видів.

Завдання першого виду (вибір із множини) передбачають обрання студентом однієї або декількох правильних відповідей. За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал. Якщо студент: а) позначив неправильний(і) варіант(и) відповіді(ей); б) позначив два або більше варіантів відповіді, навіть якщо поміж них є правильний; в) позначив тільки один варіант відповіді, навіть якщо він є правильним; г) позначив більше одного варіанта відповіді, серед яких є правильні і неправильні варіанти відповідей, д) не позначив жодного варіанта відповіді взагалі, завдання вважатиметься виконаним неправильно. У такому випадку студент отримає 0 балів.

Завдання другого виду (коротка відповідь) передбачають надання студентом точної короткої відповіді або доповнення змісту завдання (доповнення повинно бути стислим 1-3 слова). За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал.

Завдання третього виду передбачають встановлення відповідності між певними поняттями. За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал; якщо студент позначив 2-3 відповідності правильно, він отримує 0,5 бала. У разі позначення студентом менше 2-х відповідностей завдання вважатиметься виконаним неправильно, студент отримає 0 балів.

Підсумкова атестація – комплексне оцінювання якості засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного і практичного матеріалу навчальної дисципліни визначається як сума балів на підставі результатів усіх контрольних заходів, що передбачені навчальним планом за весь термін викладання дисципліни.

Формами підсумкового контролю з навчальних занять є: захист індивідуального завдання; складання заліку.

Терміни заходів підсумкової атестації:

1. науково-аналітичного завдання	– до початку тижня другої атестації;
2. тестова контрольна робота	– впродовж тижня атестації

Результат виконання науково-аналітичного завдання оцінюється за такою шкалою

- 18-20 – Студент самостійно виконав понад 90% завдань. Під час виконання роботи студент продемонстрував глибокі знання з дисципліни та вміння чітко викладати власні думки; дав вичерпні, аргументовані та цілісні відповіді на всі запитання роботи. Робота оформлена акуратно, у відповідності до вимог.
- 15-17 – Студент виконав не менше 90% завдань, достатньо грамотно виконав завдання роботи; наявні декілька (1-3) несуттєві (непринципові) помилки; у цілому робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в оформленні роботи.
- 11-14 – Студент виконав завдання не в повному обсязі, але не менше 70%. Студент виявив знання й розуміння основних положень дисципліни, продемонстрував недостатньо добре володіє матеріалом; завдання виконав неповно, непослідовно; наявні неточності та помилки в оформленні роботи.
- 0-10 – Студент виконав понад 50% завдань. Студент припустився принципових помилок при розв'язанні завдань. Робота оформлена зі значними порушеннями вимог. Необхідна досконала переробка роботи.

**Виконання тестових завдань підсумкової контрольної роботи
(20 балів, оцінювання автоматичне у системі moodle)**

Тест із кожної теми та контрольної роботи складається з завдань трьох видів.

Завдання першого виду (вибір із множини) передбачають обрання студентом однієї або декількох правильних відповідей. За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал. Якщо студент: а) позначив неправильний(і) варіант(и) відповіді(ей); б) позначив два або більше варіантів відповіді, навіть якщо поміж них є правильний; в) позначив тільки один варіант відповіді, навіть

якщо він є правильним; г) позначив більше одного варіанта відповіді, серед яких є правильні і неправильні варіанти відповідей, д) не позначив жодного варіанта відповіді взагалі, завдання вважатиметься виконаним неправильно. У такому випадку студент отримує 0 балів.

Завдання другого виду (коротка відповідь) передбачають надання студентом точної короткої відповіді або доповнення змісту завдання (доповнення повинно бути стислим 1-3 слова). За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал.

Завдання третього виду передбачають встановлення відповідності між певними поняттями. За правильне виконання завдання студент отримує 1 бал; якщо студент позначив 2-3 відповідності правильно, він отримує 0,5 бала. У разі позначення студентом менше 2-х відповідностей завдання вважатиметься виконаним неправильно, студент отримує 0 балів.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Екологія біорізноманіття: підруч. / за ред. А.В. Яценка. Київ: Генеза, 2013. 408 с.
2. Заповідна справа в Україні: навч. посіб. / за заг. редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. Київ: Географіка, 2003. 306 с.
3. Зелена книга України / під заг. ред. Я.П. Дідуха. Київ: Альтерпрес, 2009. 448 с.
4. Костюшин В.А., Василюк О.В., Коломицев Г.О. Індикативна схема екологічної мережі басейну р. Південний Буг та методичні підходи до створення національної екомережі України. Київ: Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ, Національний екологічний центр України, 2011. 28 с.
5. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навч. посіб. Київ: Арістей, 2007. 480 с.
6. Проць Б.Г., Іваненко І.Б., Ямелинець Т.С., Станчу Е. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними. Львів: Гриф Фонд, 2010. 92 с.
7. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: підруч. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.
8. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
9. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Додаткова:

1. Борейко В.Е. Дорога к заповеднику. Москва: ВВФ, 1996. 120 с.
2. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине. Киев: Киевский ЗНЦ, 1995. 183 с.
3. Борейко В.Е. Святылища дикой природы. Киев: Киевский ЗНЦ, 1998. 112 с.
4. Василюк О., Костюшин В. Природно-заповідний фонд Київської області. Київ: НЕЦУ, 2012. 338 с.
5. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: навч. посіб. Рівне: РДТУ, 2000. 239 с.
6. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології, та охорони природи). Ужгород: Ліра, 2004. 48 с.
7. Заповідна справа / ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. та ін. Харків: НТУ «ХП», 2002. 240 с.
8. Заповідна справа: підруч. / Солодкий В.Д. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 288 с.
9. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. Ужгород: підприємство Ліра, 2002. 312 с.
10. Основи заповідної справи. Київ: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. 128 с.
11. Охранные категории фауны Украины / под ред. И.В. Загороднюка. Киев: Киевский эколого-культурный центр, 2005. 60 с.
12. Управління природоохоронною діяльністю / ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. та ін. Харків: НТУ «ХП», 2002. 304 с.
13. Штильмарк Ф.Р. Идея абсолютной заповедности. Киев: Киевский эколого-культурный центр, Центр охраны дикой природы, 2005. 116 с.

Нормативні документи:

1. Земельний кодекс України : Закон України від 20.12.2018 р. № 2666-VIII. *Урядовий кур'єр* 2001.15 листопад (№ 211).
2. Інструкція про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 16.02.2005 р. № 67 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0298-05>
3. Лісовий кодекс України : Закон України від 10.07.2018 р. № 2498-VIII. *Відомості Верховної Ради України* 26.04.1994 – 1994 р., № 17, стор. 443, стаття 99.
4. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів створення природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 21.08.2018 р. № 306 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0306737-18?lang=en>
5. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 22.03.2018 р. № 2362-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 25.08.1992 – 1992 р., № 34, стаття 502

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Міністерство екології та природних ресурсів України URL: <https://menr.gov.ua/>
3. Департамент заповідної справи URL: <http://old.menr.gov.ua/reports/332-department-zapovidnoi-spravu>
4. Департамент охорони природних ресурсів та екомережі URL: <http://old.menr.gov.ua/reports/325-department-okhorony-pryrodnykh-resursiv-ta-ekomerezhi>
5. Природно-заповідний фонд України URL: <http://pzf.menr.gov.ua>
6. Національна комісія України у справах ЮНЕСКО URL: <http://unesco.org.ua/>
7. Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів URL: <http://unesco.org/mab>
8. Міжнародний фонд дикої природи (WWF Internacional) URL: <http://www.panda.org/>
9. Міжнародний фонд дикої природи (WWF Internacional, Дунайсько-Карпатська програма) URL: www.panda.org/dcro
10. Конвенція про Всесвітню спадщину URL: <http://whc.unesco.org/heritage.htm>
11. Рамсарська конвенція URL: <http://ramsar.org/>
12. Червона книга України URL: <http://redbook-flora.land.kiev.ua/2.html>
13. Зелена книга України URL: <http://greenbook.land.kiev.ua/>
14. Природа України URL: <http://nature.land.kiev.ua>
15. Моніторинг біорізноманіття в Україні URL: <http://biomon.org>
16. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища URL: <http://old.menr.gov.ua/dopovidi/regionalni>

Погоджено _____

Навчальний відділ

« _____ »

